

BRENTANO I FROJD*

U svojoj knjizi *Historische Grundlagen der Psychoanalyse* (1932) Marija Dorer (Maria Dorer) je tvrdila da se izuzev čisto privatnog odnosa teško može dokazati da postoji neka druga direktna veza između Frojda i Brentana.¹⁾ Teško je ustanoviti šta je Marija Dorer u stvari podrazumevala pod 'privatnim odnosom'. Na sreću zahvaljujući mom bivšem učitelju Hajnrihu Gompercu (Heinrich Gomperz), u mogućnosti sam da delimično rasvetlim ovo pitanje.

Kada je Hajnrh Gomperc pripremao drugi tom biografije svog oca Teodora (Theodor Gomperz),²⁾ između ostalog je i pregledao nemački prevod 'sabranih dela' Dž. S. Mila, koja je izdao njegov otac. Tada je pronašao da je dvanaesti tom Milovih 'sabranih dela' preveo S. Frojd.³⁾ Iz ovog razloga, H. Gomperc se zainteresovao kako je Frojd došao u vezu s njegovim ocem T. Gompercom. Napisao je pismo Frojdu u kome je tražio i dobio sledeće objašnjenje (pismo od 1. juna 1932): „Sećam se da me je vašem ocu preporučio Franc Brentano. Na jednoj zabavi... vaš otac je napomenuo da traži prevodioca, a Brentano, kod koga sam tada, ili nešto ranije studirao, spomenuo je moje ime”. Mada je Froj-

*) Philip Merlan, F. Brentano and S. Freud, *Journal of Historical Ideas* Vol — VI, 1945. Ovaj kratki prevod je pre svega informativnog, a ne teorijskog karaktera. Pored navedene bibliografije, tekst pruža samo osnovne podatke koji su neophodni da bi se uopšte otvorila diskusija o odnosu Brentana i Frojda. U ovom smislu, u bibliografiji su navedeni samo oni radovi koji se odnose na Brentanovu filozofiju uopšte, i posebno njegov uticaj na Frojdovu koncepciju.

¹⁾ p. 114.

²⁾ Prvi tom ove biografije objavljen je pod naslovom: *Theodor Gomperz, Briefe und Aufzeichnungen ausgewählt, erläutert und zu einer Darstellung seines Lebens verknüpft*, von Heinrich Gomperz; Bd-I, (1832—1868), Wien, 1936. Rukopis drugog toma je u vlasništvu H. Gomperz-a, iz Los Andelesa, Kalifornija, i spreman je za štampanje. Verujem da će ovo obaveštenje privući pažnju izdavača!

³⁾ *John Stuart Mill's Gesammelte Werke*. Autorizovani prevod u redakciji profesora dr Theodor-a Gomperz-a. Dvanaesti tom; pomešani spisi — III. O emancipaciji žene. Platon. Pitanje rada. Socijalizam. Prevod Sigmund Frojd (Leipzig, 1880).

dovo pismo sasvim jasno, želeo bih da dodam dve napomene.⁴⁾ Prva se odnosi na H. Gompercov komentar Frojdovog pisma. U tom komentaru, H. Gomperc je s pravom primetio: „Nije beznačajna činjenica da je Frojd, pre svoje dvadeset treće godine bio Brentanov student; šta više, u pitanju je student koga je Brentano lično poznavao, i s kojim je, prema tome, morao biti u bliskim odnosima. Moramo imati u vidu da se Frojd uvek suprotstavljao manje-više materijalističkoj medicini svog vremena, naglašavajući pri tom, relativnu nezavisnost 'psihičkog aparata' od organske osnove; s ovim u vezi, istovremeno je isticao mogućnost da psiha utiče na mentalna oboljenja. Možemo li da govorimo o *naknadnom uticaju* Brentana, koji je, više nego bilo koji drugi psiholog, uveo razliku između 'fizičkih' i 'psihičkih' fenomena, i koji je svoju celokupnu doktrinu zasnovao na ovoj razlici?“

Druga napomena se odnosi na Brentanovu knjigu *Psychologie vom empirischen Standpunkt* (1874), u kojoj se nalaze dva odeljka o 'nesvesnom'. Prvo razmatranje o 'nesvesnom' se nalazi u prvoj knjizi, trećem odeljku, šestom paragrafu, gde Brentano istovremeno izlaže i pobija doktrinu Modzlija (H. Maudsley).⁵⁾ Pre svega, Brentano nastoji da pokaže, da je Modzlijeva teza, prema kojoj se psihologija mora zasnovati na fiziologiji, pogrešna. Uzgredno, Brentano opovrgava Modzlijevu tvrdnju da je najvažniji deo duševne aktivnosti i najsuštinskiji proces mišljenja smešten u 'nesvesnom'. Druga, veoma opsežna i značajna studija o 'nesvesnom' obuhvata celu drugu glavu druge knjige.⁶⁾ Istina, Brentanov zaključak je da ne postoji tako mesto kao što je 'nesvesna' psihička aktivnost; međutim, on ovaj problem veoma ozbiljno razmatra, posebno kad iznosi doktrinu, koja tvrdi, da pojam 'nesvesnog' postoji i vodi poreklo od Tome Akvinskog. Prema tome, zar nije moguće tvrditi da je, u stvari, Brentano bio onaj preko koga se Sigmund Frojd upoznao sa problemom nesvesnog?*)

⁴⁾ Frojd je upisao studije na Bečkom univerzitetu 1873, a Brentano je postao redovan profesor na istom univerzitetu 1874, koji je napustio 1880. budući da je ubrzo postao 'Privatdozent'. Brentano je ostao u Beču sve do 1895. dok je S. Frojd doktorirao na medicini 1881. i nešto kasnije se sasvim nastanio u Beču, 1886.

⁵⁾ U izdanju O. Krausa (Leipzig, 1924), ff-77, odeljak, 81-83. Dovoljno je samo baciti pogled na sadržaj H. Modzlijeve knjige, *The Phystology of Mind*, (New York, 1883), p. XI f., pa da se dobije jasan uvid u neobičan spoj ideja, koje istovremeno anticipiraju i biheviorizam i psihoanalizu. Iako je Modzli odbacio introspekciju, koju je želeo da zameni metodom observacije fizioloških stanja — i mada je govorio o telesnim stanjima koja su u osnovi mentalnih manifestacija — insistirao je na latentnoj egzistenciji i uticaju ideja na nesvesno.

⁶⁾ U Krausovom izdanju, p. 141-194.

⁷⁾ U svom delu *Der Witz und seine Beziehungen zum Unbewussten*, Frojd je ukazao dužnu počast Lipsvoj knjizi, *Komik und Humor*, koja ga je ohrabrila da napiše svoju studiju (S. Freud, *Gesammelte Werke* VI,

Izgleda da se na ovakav način može razjasniti odnos između Brentana i Frojda. Nadam se da je značaj ovog odnosa takav, da bar zaslužuje zabeležku u biografijama oba autora. Na kraju bih objasnio kako sam došao do navedenih podataka. Naime, kada sam naišao i pročitao, prethodno navedenu tvrdnju, Marije Dorer, setio sam se jednog razgovora sa H. Gompercom, u kojem je on izneo tvrdnju da je Frojd poznao Brentana. Naknadno sam mu sugerisao da objavi relevantne podatke. H. Gomperc je moj predlog odbio s obrazloženjem da je zauzet. Međutim, poslao mi je kopiju Frojdovog pisma s kopijom svojih primedbi na to pismo, (što u stvari predstavlja deo rukopisa drugog toma njegove biografije o T. Gompercu), i dozvolio mi je da ih objavim. Objavljujući ovde (i sada) taj materijal, izražavam mu naknadnu zahvalnost na njegovoj ljubaznosti.

(Preveo s engleskog OBRAD SAVIĆ)

Literatura

- Antos Rancurello, *A Study of Franz Brentano*, Academic Press, New York, 1968.
- R. Barclay, F. Brentano and S. Freud, *Journal of Existentialism*, Vol — 5, 1964.
- L. Gilson, *Methode et metaphysique selon F. Brentano*, Paris, 1955.
- Hauber, V. *Wahrheit und Evidenz bei F. Brentano*, Stuttgart, 1936.
- Hernandez, D. *Francisco Brentano*, Salamanca, 1953.
- Kastil, A. *Die Philosophie F. Brentano*, Bern, 1951.
- Kraus, O. *F. Brentano: Zur Kenntnis seines Lebens und seiner Lehre*, München, 1919.
- D. Kubat, F. Brentano's Axiology, *Review of Metaphysics*, Vol — 12, 1958.
- Merlan, P. Brentano and Freud — A Sequel, *Journal of Historical Ideas*, Vol — 10, 1949.
- Rogge, E. *Das Kausalproblem bei F. Brentano*, Freiburg, 1936.
- Spielberg, H. *The Phenomenological Movement*, The Hague, 1960.
- Szrednicki, J. *F. Brentano's Analysis of Truth*, The Hague, 1965.
- Tichner, B. Brentano and Wundt, *American Journal of Psychology*, Vol — 32, 1921.
- Utiz, E. Franz Brentano, u *Kant-Studien*, Vol — 22, 1918.
- Werner, A. *Die psychologisch-erkenntnistheoretischen Grundlagen der Metaphysik F. Brentano*, Hildesheim, 1931.
- Zilborg, G. *Makers of Modern Science*, New York, 1953.

London, 1940, 5 n.), u kojoj je naveo: „Uveren sam da će se svako, ko ima dobro filozofsko obrazovanje, suprotstaviti mojoj i Lipsovoj pretpostavci o postojanju 'nesvesne psihe'." (ibid, 184 f.). Da li je Frojd mislio na svoje filozofsko obrazovanje, koje je dobio od Brentana, i od koga je želeo da se oslobodi?